BRIEVEN VAN BON. VULCANIUS EN HENR. SMETIUS,

UITGEGEVEN DOOR

DR. P. C. MOLHUYSEN.

URATOREN der jonge Leidsche hoogeschool hadden in 1591 aan FRANCISCUS JUNIUS, den beroemden Heidelberger theoloog, ten tweeden male een plaats als professor te Leiden aangeboden. De brief van hun secretaris JAN VAN HOUT, d.d. 19 Aug. 1591 is gedrukt in het tweede gedeelte van COLOMESIUS' uitgave van G. J. VOSSIUS' briefwisseling (1691) p. 330. Ook de Senaat, wiens advies in dezen ongetwijfeld gevolgd was, had reeds den 25 Juli door zijn secretaris, BON. VULCANIUS, JUNIUS met deze keuze in kennis gesteld; of deze brief nog bestaat weet ik niet.

Geen dezer twee brieven vond JUNIUS meer in Heidelberg. Hij was kort te voren in dienst van HENDRIK IV getreden en als veldprediker de Duitsche huurtroepen gevolgd, die TURENNE naar Frankrijk voerde. Eerst in December van dat jaar keerde hij naar HEIDELBERG terug om orde op zijn zaken te stellen, en dan met zijn gezin voor goed naar Frankrijk te verhuizen. Daar kreeg hij toen VULCANIUS' brief in handen. Den anderen zal de tabellio academicus, de „bode met de bus”, die door Curatoren naar Heidelberg gezonden was, mede terug genomen hebben, toen hij JUNIUS daar niet meer aantrof;

zoo toch wordt het verklaarbaar, waarom VAN HOUT in zijn „*Dachbouch*” ¹⁾ een afschrift van JUNIUS' antwoord aan VULCANIUS maakte, terwijl van een antwoord op den brief van Curatoren niets blijkt.

Ofschoon deze brief van JUNIUS aan VULCANIUS buiten mijn bestek valt, acht ik het niet ondienstig hem hier in zijn geheel te laten volgen, daar hij aan de aandacht van JUNIUS' biograaf CUNO ²⁾ ontgaan is.

FR. JUNIUS B. VULCANIO S.P.

Neque alteras a te litteras mi VULCANI ante has vidi, neque has ipsas quas videre contigit ante quadriduum vidi quum ex Gallia a rege profectus essem, et reversus ad meos. Hanc moram neque tu pro tua humanitate neque viri nobilissimi, domini amplissimi, Curatores vestrae Academiae, neque collegae reliqui pro sua prudentia iniquo animo ferre possunt; nam in me culpa nulla. Honorificum vestrum de me iudicium video magis ex vestra humanitate factum quam merito meo: postulato si non respondeam, iniquus sim, si non satisfaciam ingratus. Sed est quod in hac causa familiariter vobis exponam nec potest a vobis ignorari. De hoc consilio vestro antea quidem audiveram et mirabar tam lente agi quum fuisset istuc quamvis renitentibus multorum vocibus abiturus. Sed antevertit regis christianissimi postulatum expectationem meam et praeter expectationem meam, nam senectute otium in repub. parare maluissem quam in arduis rebus quae minantur mihi occupari. Sed quid. Ad regem veni liber, discessi servus, mandavit ut ante aetatem revertar operam in Gallia consumpturus. Omnino constitui proximo senatu huic academiae renuntiare utut in Gallia res abeant (bene abiturus confido in domino) et aestate proxima aut transire ad vos aut per vos (ut mandatum est mihi) transire in Galliam; nam hac lege teneor, qua si me Deus absolverit, vester sim. Aedium tuarum usum a te offerri humaniter, ingentes gratias habeo. LIPSIUS de quo scribis, Leodii est; fueram cum illo acturus coram ante dies XV, sed dissuaserunt boni non tam hominis metu quam domus in qua versatur. Non abstinere tamen quin appellem saltem semel. De MELISSO quod scribis curabo. Bene vale vir clarissime et bonos omnes (si non est molestum) nostrique amantes saluta. Heidelbergae die Sabbati 4 Decembris 1591.

JUNIUS had bij zijn vertrek naar Frankrijk aan zijn zwager DE SMET de zorg voor zijn familie en zijn zaken opgedragen. Deze opende den brief van VULCANIUS; hij herkende in den schrijver een makker uit zijn jeugd met wien hij school had gegaan, en zoo ontwikkelde zich een correspondentie tusschen beiden, waarin zij wederzijds de herinneringen aan hun jeugd deden herleven, en elkaar over hun familie en afkomst inlichtten. In een korten tijd worden over en weer een paar brieven gewisseld, waarna de correspondentie plotseling weder ophoudt, trots VULCANIUS' aansporing in zijn eersten brief om de vriend-

1) Het „*Dachbouch*” van JAN VAN HOUT loopt van Nov. 1580 tot Juni '94. Hij teekende daarin aan al wat er aangaande de Universiteit te vermelden viel, met afschriften van in- en uitgaande brieven. Het is hoogst belangrijk voor de geschiedenis der Universiteit, en in 't algemeen weinig geraadpleegd, daar VAN HOUT bijzonder onduidelijk schrijft. Het verdiende in zijn geheel uitgegeven te worden.

2) F. W. CUNO, *Franciscus Junius der Aeltere.... sein Leben und Wirken, seine Schriften und Briefe*. 1891.

schap in stand te houden. Trouwens, te verwonderen behoeft ons dit niet, als we bedenken dat beide mannen niet veel meer dan den naam met elkaar gemeen hadden; en de brieven ontleenen hun belang dan ook hoofdzakelijk daaraan, dat zij authentieke levensbijzonderheden geven over twee mannen, die een belangrijke plaats bekleed hebben in de geleerde geschiedenis van hun tijd.

Een kleine 20 jaar houdt de briefwisseling dan op. In een brief van pr. kal. Maias 1609 schrijft JANUS GRUTERUS, de schoonzoon van SMETIUS aan VULCANIUS o. a.: „...ego certe virtutem tuam... ore etiam frequenter praedico, apud amicos potissimum, imprimis vero socerum meum condiscipulum tuum HENRICUM SMETIUM qui te officiose salutat”. VULCANIUS, die de 70 al gepasseerd was en wiens geheugen niet zoo helder meer was, kon zich niet meer herinneren wie die SMETIUS toch was, en hij zal er bij GRUTER naar gevraagd hebben; want deze schrijft hem, d.d. 20 Sept. 1610¹⁾ „...Grata erit SMETIO quaestio tua, de qua scribam tibi simulatque domum venero”.

Maar SMETIUS wilde zelf die vraag wel beantwoorden, en den 1en Dec. van hetzelfde jaar zond hij VULCANIUS nogmaals een kort levensbericht, dat door dezen 18 Maart d.a.v. beantwoord werd; SMETIUS schrijft 14 Sept. 1611 nog eens, en dan is de correspondentie voor goed uit.

De brieven van SMETIUS zijn alle eigendom der Leidsche Bibliotheek, die van 22 April 1592 (N°. 5) kochten wij kort geleden bij den antiquaar STARGARDTH; hij komt ook voor in de auctie J. v. VOLLENHOVEN, bij BRILL te Leiden in 1894 gehouden. De andere vier zijn met de overige handschriften en brieven van VULCANIUS in 1614 voor de bibliotheek aangekocht.

De oudste 2 brieven van VULCANIUS (N°. 2 en 4) bevinden zich in het handschrift Germ. 804 der Universiteits-Bibliotheek te Heidelberg; door de zeer gewaardeerde welwillendheid van de directie werd het voor mij te Leiden gedeponeerd. VULCANIUS' laatste brief (N°. 7) wordt in de Vaticana te Rome bewaard, in het vroegere Heidelbergsche hs. Palatinus Latinus N°. 1903. Beide deze codices bevatten brieven aan SMETIUS gezonden. Het vermoeden ligt niet ver dat SMETIUS' schoonzoon, de bibliothecaris GRUTER, de brieven in deelen heeft laten binden en in de bibliotheek plaatsen. Ik schreef dezen brief zelf te Rome af, toen ik daar in het voorjaar 1906 vertoefde om bouwstoffen voor de vaderlandsche geleerdengeschiedenis te verzamelen. Dr. J. A. F. ORBAAN, door de Nederlandsche Regeering belast met kunsthistorische nasporingen aan het Ned. Historisch Instituut aldaar, vestigde mijn aandacht op dezen brief, waarvoor hem hier nogmaals dank wordt gezegd. Een enkel woord thans nog over de schrijvers der brieven zelf.

1) Beide brieven in originali op de Leidsche bibliotheek.

HENDRIK SMETIUS was 29 Juni 1537 te Aalst geboren uit een aanzienlijk geslacht, waarop hij trotsch was, en waarover hij herhaaldelijk spreekt, zoo in deze brieven als in het lange gedicht voor zijn „*Miscellanea medica*” en vooral in de „*Parentalia*”. Aan het jaartal 1537 kan geen twijfel zijn, maar CUNO, *Franciscus Junius*, p. 220 deelt zijn grafschrift mede, waarop 1536 als geboortjaar staat. Of dit een vergissing is van hem, of van ANDREAE, *Monumenta Heidelbergensia*, dien hij citeert, weet ik niet; maar MELCHIOR ADAM in zijn *Vitae Germanorum medicorum* p. 415 geeft ditzelfde grafschrift met het jaartal 1537.

Hij is te Heidelberg 15 Maart 1614 overleden. ADAM, wiens boek in 1620 te Heidelberg uitkwam, en die SMETIUS in Heidelberg kan gekend hebben, het bovengenoemde grafschrift, en alle andere biographische werken noemen dit jaar; alleen de *Biographie Nationale* laat hem 1612 sterven; waarschijnlijk is ook dit een drukfout.

Hij was eerst gehuwd met JOHANNA VAN DE CORNPUT (CORPUT) een dochter van den burgemeester van Breda. Hij was dus een zwager van HENDRIK VAN DE CORNPUT, den Dordtschen predikant, en van JAN, den beroemden genieofficier, die Steenwijk tegen RENNENBERG verdedigde. Hem is de „*Prosodia*” opgedragen. FRANCISCUS JUNIUS was met een zuster, ELISABETH VAN DE CORNPUT gehuwd.

Een dochter van SMETIUS, naar haar moeder JOHANNA genaamd, huwde in 1592 met den reeds genoemden JANUS GRUTERUS.

Te Gent ging hij school bij den bekenden paedagoog JAN OTHO ¹⁾ en het was daar dat hij VULCANIUS leerde kennen; op zijn 15^e jaar, in den zomer 1552 ging hij naar de Universiteit te Leuven, tot 1554; VULCANIUS is eerst in 1555 te Leuven gekomen. De vriendschap is daar dus niet voortgezet.

Van SMETIUS' werken is verreweg het bekendste zijn *Prosodia*, bij zijn leven en ook later herhaaldelijk gedrukt, o. a. nog in 1683 ²⁾, een schoolboek om de jeugd de kwantiteit der lettergrepen te leeren. Hoezeer het in trek was toont het feit dat de 7^e uitgave de kolossale oplage van 2000 exemplaren had. De *Miscellanea medica*, waarin hij GALENUS' leer verdedigt en tegen PARACELsus te velde trekt, zagen 1611 het licht bij JONAS RHODIUS te Frankfort.

De *Juvenilia*, de gedichten waarover SMETIUS herhaaldelijk in deze brieven spreekt, verschenen 1594. Het boekje bestaat uit 3 stukjes, elk met afzonderlijke pagineering. De titel is: HENRICI SMETSII | *Alostani* | *Juvenilia* | *sacra*: | *Regum Judaicorum* | *lib. tres.* | *Susannae lib. unus* | *ad illustrem Heroa*, | *Simo-*

¹⁾ Zie over hem en zijn ondermeester OLIVARIUS = OLIESCHLAGER, de *Biographie Nationale*.

²⁾ Ik ken uitgaven: Frankfort 1609, 1630, Londen 1628, Amsterdam 1648, 1674, 1683.

nem | Lippiae Comitum. | (Vignet) Heidelbergae, | Typis Smesmannianis | An. CIOIOXCIII.

Het 2^e en 3^e stukje hebben tot titel „*Juvenilia miscella*” en „*Parentalia*”.

Het eerste gedeelte bevat de *Reges* en *Susanna*, het tweede het *epos de Medicinae antiquitate*, later in de *Miscellanea* herdrukt, *Elegiarum libb. II*, *Odarum liber unus*, *Phocylidae poëma*, *Pythagorae carmen*, *Batrachomyomachia*, en ten slotte een *Carminum libellus adoptivus*, gedichten van anderen op den auteur; het derde gedeelte, de *Parentalia*, is een reeks gezangen op de verschillende leden van 't geslacht DE SMET, met de aangehuwde familie.

Het boekje is vrij zeldzaam. Het exemplaar der Koninklijke Bibliotheek in den Haag was een present-exemplaar met de eigenhandige inscriptie: JOHANNI BRANTIO ¹⁾ viro doctiss. gymnasiarchae Vesaliensi mittit auctor.

Van de „*oratio de feбри tertiana intermittente*”, volgens de *Biogr. nationale* in 1587 te Heidelberg uitgekomen, heb ik geen exemplaar kunnen vinden.

Er bestaat een portret van SMETIUS, aetat. 62, met het jaartal 1598 en met epigram van JANUS GRUTERUS. Het komt met zijn wapen in verschillende uitgaven voor, in de *Miscellanea*, in de *Prosodia* van 1609, en naar dezelfde plaat, maar opgesneden, zonder jaartal en zonder GRUTER's naam in die van 1630.

Er is in de brieven een paar maal sprake van *Encomia Dousana*. JAN VAN DER DOES had in 1584 een bundeltje gedichten, „*Epodon ex puris iambis libri II*” uitgegeven en opgedragen aan JOHANNES POSTHIUS, geneesheer toen te Würzburg, later in Heidelberg. POSTHIUS van zijn kant wist van verschillende ver eerders van DOUSA lofdichten op hem te krijgen en gaf deze in 1587 uit onder den titel: „*Encomia Dousana. Hoc est varia variorum Poëtarum in honorem JANI DOUSAE NORDOVICIS, viri nobilissimi carmina. Edita a JOANNE POSTHIO GERMERSHEMIO, Principum Palat. ad Rhenum Archiatro*”. Men vindt er gedichten van MELISSUS, SYLBURG, MODIUS, en andere humanisten van naam. Ook SMETIUS gaf een bijdrage ²⁾, gedagt. 20 Oct. 1585, waarin hij de jeugdige Academie gedenkt en haar professoren. Op VULCANIUS slaat het volgende:

*Et orthodoxus Eutiches Faber vigens
Locutionis Atticae peritia:
Faber faceti et elegantis ingeni
Mihique carus inde ab ipsa ephebia.*

Over VULCANIUS' sterfjaar is nog al eens verschil van meening geweest. SWEERTIUS in zijn *Athenae Belgicae* zegt dat hij overleed M. DC. X. IX Oct.:

¹⁾ Zie *Zschr. Bergisch. Gesch. Ver.* IV p. 115 en volg.

²⁾ Ook in zijn *Juvenilia* opgenomen, 2^e ged. p. 129.

Oud-Holland, 1908.

dus 9 Oct. 1610; het staat thans, vooral na RAMMELMAN ELSEVIER's artikel in de *Berigten van het Hist. Gezelschap te Utrecht* 2e Stuk (1848) p. 80 vv. voldoende vast, dat hij 9 Oct. 1614 stierf, en men zal dus moeten aannemen dat bij SWEERTIUS voor de IX een IV is uitgevallen. Dat men het foutieve jaar toch als het juiste heeft willen beschouwen vindt zijn reden hierin, dat zijn boekerij den 15en November 1610 zoude zijn verkocht (REIFFENBERG in *Bibliophile Belge* IV, p. 312). In werkelijkheid zijn toen hoofdzakelijk zijn gedrukte werken verkocht, zijn handschriften behield hij en deze gingen eerst na zijn dood aan de Universiteit over ¹⁾. De reden waarom hij reeds in 1610 zijn boeken verkocht, was zijn voortdurende ziekte; VULCANIUS die veel en hard gewerkt had, moest reeds in 1607 zijn pensioen nemen. Zijn brief van 18 Maart 1611 (Nº. 7) is in dit opzicht zeer leerrijk. „Reeds 4 jaar lang lijd ik onder allerlei kwalen; het zou vervelend voor U zijn alles te moeten aanhoo- ren; maar 't komt hierop neer dat gezicht, gehoor, handen, voeten en zijden hun dienst weigeren, en ik totaal hulpbehoevend ben. Ik ben nu reeds 14 maand mijn kamer, of althans mijn deur niet uit geweest, en men heeft dan ook al verteld dat ik dood was.” Dat hij in zulke omstandigheden zijn boeken verkocht was eenigszins begrijpelijk; een wetenschappelijke zelfmoord, als REIFFENBERG het noemt, was het onder deze omstandigheden dan ook allerm minst.

Zijn familienaam DE SMET vertaalt VULCANIUS op verschillende wijzen. FORTUNATUS FABER noemt hij zich b.v. in zijn *Thesaurus*; als ex libris vindt men vaak; Ἐκ τῶν Ἡρακλίωνος. BEATUS FABER noemt JANUS DOUSA hem in zijn *Epodon libri*; EUTYCHES FABER, SMETIUS in de *Encomia*. Er zijn wellicht nog meer varianten. Doch dat de vertaling „VULCANIUS” oorspronkelijk van ERASMUS afkomstig is, was geloof ik niet bekend.

Of PETRUS VULCANIUS in Nº. 7 genoemd ook een „DE SMET” was, blijkt niet; mogelijk dankte hij zijn naam alleen aan zijn gebrek. Hij was toch evenals VULCANUS, mank.

I.

S. P. Literas tuas, quas ad FRANC. JUNIUM a(ff)inem ¹⁾ meum carissimum, die Jacobi ²⁾ scriptas emisisti, tabellarius XXIII Septemb. (dem)um reddidit, nona nimirum hebdomade a scriptione. Quas ex iussu affinis mei, quum discederet, aperui. Discessit autem hinc in Galliam X Augusti una cum vicecomite TURENNIO, copias germanicas ducente, vocatus quidem a rege, attamen non destitutus Illustriss. nostri Principis consensu neque Academiae nostrae permissu, ad tempus; relicta interim hic familia et omni supellectile. Speramus autem reditum sub brumam.

1) Zie mijn *Geschiedenis der Univ. Bibl. te Leiden*, p. 22.

2) Door gaten in den brief is hier en daar een gedeelte van een woord uitgevallen; wat ik aanvulde staat tusschen ().

3) 25 Juli.

Literas tuas priores accepisse eum multo ante discessum hinc conicio, quod se Lugdunum invitatum sicut et Witebergam et Franquieram et alio ex ipso audisse meminerim. Responderit necne, ignoro. P. MELISSO salutem a te officiosam hodie annunciaui et quid petas indicavi. Idem plurimum te vicissim salvere iubet, additque codicum Graecorum manuscriptorum, qui in bibliotheca Palatina exstant, titulos et catalogum usque ad numerum, ni fallor, 330, consignatos adiumento SYLBURGII et calamo, nundinis pascalibus in lucem prodituros et quidem codice non mediocri ¹⁾. Cuius beneficio voti tui compos reddi po(ter)is. Forte circa idem tempus poëmata (quae)dam mea, iuvenili aetate scripta, inter (quae) Regum iudaicorum libri 3, Epos de arte (me) dica et nonnulla alia, post XXX annorum (cap)tivitatem, libertate donata, exhibunt. Bene vale et me, qui te sub ferula Ottoniana amabam et adhuc amo, redama. Iterum vale, VULCANI doctissime, et JANO DOUSAE, patri itemque filio ingeniis singularibus a me salutem officiosissimam ut dicas rogo. Heidelberg, pridie Cal. Octobris 1591.

Tuus ad officia,

HENRICUS SMETIUS, M. D.
eiusdemque profess.

(Adres) Clariss. doctiss.que Viro D. BONAVENTURAE VULCANIO Graecarum literarum professori, amico antiquissimo.

Lugduni Batavorum.

II.

S. P. Literae tuae prid. Kal. IIX^{bris} scriptae, XIIIX. X^{bris} mihi redditae multis nominibus gratissimae acciderunt; primum quod iucundissimam illius temporis memoriam quo pueri una sub Otthoniana uti dicis ferula egimus, refricent, tum quod de Cl. viris D. JUNIO et D. MELISSO ea quae maxime scire cupiebam significant.

De te non audieram tantum antehac multa mihi iucunda ex aliis. sed et abs te ipso non semel salutem acceperam et honorificam mei mentionem abs te factam in JANI DOUSAE *Encomiis* intellexeram; ad quae benevoli erga me animi testimonia, accessit nunc epistola tua eiusdem benevolentiae testis amplissima, cui quidem fovendae augendaeque equidem non deero; et certe committere non debemus, ut amicitia adeo felicibus auspiciis iacta nostra culpa et vecordia intermoriatur, praecipue cum in tanta *συμπολιτῶν* ac commilitonum literariorum turba, quantam apud communem utriusque nostrum praeceptorem olim fuisse meministi, adeo pauci sint qui in Musarum castris assidue sese continuerint, aut alioquin ad aliquam frugem literariam pervenerint. Praeter UTENHOVIOS enim puto esse neminem, et de iis magnum iam per multos annos silentium.

Hortor itaque te et rogo, mi SMETI, ut veterem atque adeo a teneris, quod aiunt, unguiculis, initam amicitiam, longa iam desuetudine et locorum seiunctione interruptam, instauremus sancteque in posterum colamus. Postulat hoc et suo quodam iure a nobis exigit patriae, nominis, institutionis, studiorum denique societas et similitudo, planeque nostrum, ut HORATII ²⁾ verbis utar, consentit astrum. Ne itaque nobis desimus iterum atque iterum rogo. Facile vero vetus atque, ut dixi, propemodum deperdita amicitia redintegrabitur, frequenti inter nos literarum missitatione; quae aliud nobis ex alio cottidie argumentum sint suppeditaturae. Poëmata tua iuvenili aevo abs te condita, avide exspecto, imo et quae iam sunt edita.

¹⁾ De catalogus is eerst ruim een eeuw later verschenen (toen de handschriften reeds lang naar Rome weggevoerd waren) o.d.t. FR. SYLBURGI *Catalogus codicum Graecorum M.S.S. olim in Bibliotheca Palatina, nunc Vaticana asservatorum etc.* Francofurti ad Moenum 1701, in den bundel die ook met den titel: *Monumenta pietatis etc.* voorkomt.

²⁾ HOR. *Od.* II. 17. 22.

Nam Iambos tuos, in quibus mei mentio, de quibus mecum egit non semel DOUSA noster, nondum mihi, quod doleo, videre contigit. Fieri potest ut et ego aliquando lusus meos iuvenes extrudam ut publicam iudiciorum aleam subeant.

De D. JUNIO sunt qui nobis spem faciant, utinam ne frustra. Felices nos si tanto viro potiamur. Sed vereor ne Ill^{mus} Princeps vester fulcrum illud et columnen Academiae suae subtrahi patiat. Sed et HORATII ¹⁾ illud hodie apud multos locum habet: „Virtutem incolumem odimus, sublatam ex oculis quaerimus invidi.” Qua vero in aestimatione apud vestros theologos ille sit, equidem non satis scio. Mihi vel eo nomine est magnus, quod a spinosa illa et contentiosa Theologia alienus esse videatur.

De SCALIGERI adventu parum spei. Haeret tamen adhuc in Gallia TUNINGIUS noster ad eum evocandum missus, cum proxenata BAUDIO ²⁾.

Catalogum Codicum Mss. qui in Bibliotheca Palatina exstant proximis nundinis proditurum gaudeo. Mirum est nihil hactenus ex ea prodiisse singulare, hoc est veterem aliquem historicum Graecum vel novum, vel emendatiorem et auctiorem. Sed de his plura ad MELISSUM.

OBSOPAEUS ³⁾ quid molitur? Ostendit mihi cum hic esset non pauca quae iam habebat affecta: Epigrammata et poemata veterum poetarum; et nescio quae alia vel iam propemodum perfecta, vel editioni parata. Saluta eum quaeso meis verbis, et vale. Lugduni Batavorum, prid Natal. Domini 1591.

Tui studiosissimus
B. VULCANIUS.

III.

Litterae tuae, optime VULCANI, quos pridie natalis Dominici emissas hesterno die accepi, ita me recrearunt, ut nullae multo tempore amplius, eo potissimum nomine quod amicitiam inter pueros ante annos 40 fere inchoatam, et perpetuo interim silentio tantum non emortuam, resuscitare deinceps postliminio et communi hoc nostro canescente aevo, literularum scriptione refocillare velle mutuo videaris. Ego sane officio meo non defuero. Licet ante nuperrimam scriptionem nullas ego ad te, quod meminerim, a puerili illo tempore literas, interim meas aliquot salutes ad te perlatas gaudeo: tibi que constare de publico meae erga te veteris benevolentiae testimonio laetor: quod *Douzanis Encomiis* anno 1585 lusum inseri sum passus, quamvis antea necdum quicquam meorum vulgaram. Victus tamen pertinaci D. POSTHII efflagitatione id feci. Quia autem intelligo te illud necdum vidisse et exemplar quod mittere possem, nullum esset: idcirco pauculos versus inde decerptos chartulae illevis, donec exemplar nancisci potero. De poematibus nostris edendis, quamvis tecum MELISSUS, POSTHIUS, GRUTERUS et alii quibus ostendi moneant urgeant, minus tamen nunc hoc tam oculato et delicati oris aevo, festino, quam in adolescentia quum tamen et magnus ille LOTICHIVS ante XXX annos hortaretur, praesertim Reges meos. Multa enim iam senior considero et deprehendo, quorum si tunc edita fuissent iam poeniteret. Ad iudicia doctorum et artificum lubenter examino et castigo. Tua, qui ingenio semper felicissimo, ideoque et propter mores carus mihi, iamdudum omnia publicata, licet mihi nondum visa, putavi. JUNIUS noster vir in omni linguarum atque eruditionis genere (pene nisi invidiam metuisset dixissem) summus, eo est loco apud viros literatos et prudentes, quo debet, etiam apud theologos modestiores. Si qui sunt alio ingenio et iudicio depravato, quid illos moramur? Apud principem et hunc ⁴⁾, et defunctum ⁵⁾ eorumque consiliarios integros

1) HOR. *Od.* III. 24. 31.

2) Men weet dat SCALIGER toch in 1593 naar Leiden kwam.

3) Dit is JOHANNES OPSOPAEUS, die na zijn medische studiën te Parijs voltooid te hebben, een reis door Engeland en Holland maakte, om daarna professor te Heidelberg te worden. Hij overleed 1596.

4) FREDERIK IV.

5) JOHAN CASIMIR.

nullus nec erat nec est pluris. Et licet in regis Galliarum gratiam, abitioni eius in aetatem futurae uterque ante Cal. Janu. con(ce)serint licet inviti et cum conditione: mussitatur tamen rursus a funere senioris, de illo retinendo. In luctu nos esse et quidem gravissimo, ob JO. CASIMIRI fortissimi atque pientissimi heroïs obitum, VI Janu. mane factum, per tot dierum intervallum, ignorare non potestis. Lacrimarum nostrarum testimonia hic vides. Parentalia a MELISSO nostro, POSTHIO aliisque conscripta coactus; fui et a meo dolore elegiam lugubrem adiungere¹⁾. Sed quid? SCALIGER vir tantus Leijdam? Utinam possitis. At metuo: hisce turbis et terra et mari Galliae et Bataviae communibus, difficulter dimovebitur. Remittit tibi salutem OPSOPAEUS, dicitque scripta illa veterum poëtarum exspectare Lutetiae liberatorem regem Galliarum. Salutat te JUNIUS, qui in Galliam iturus istuc venturum et se vos visurum promittit; dices officiosam salutem meis verbis JANO DOUZAE patri itemque filio, fama et scriptis, quam facie mihi notioribus. Quia autem VULCANII cognomen fortassis significatione meo affine est (SMET videlicet) cupio scire de parentela tua et insignibus avitis, utrum praeter cognomen et patriam aliud quid commune habeamus nobis ignotum. A scriptione harum exemplum unum *Encomiorum* tandem ab amico quodam impetravi, quod mitto ut legas. Vale feliciter, et memoriam nostri cum benevolentia mutua conserva. Heidelberg 6 Febru. veteris. anno 1592.

Tui studiosissimus
HENR. SMETIUS.

LEVINI BAITI consobrini mei Med. Profess. et Doctoris in Acad. Rostoch. filius, ante pauculas hebdomadas puta 16 Decemb. hic una cum aliis nonnullis in doctorem utriusque iuris cum laude promotus est, patri suo cognominis.

Scire cupio aetatem tuam, ego an. 1537. Junii 29, Alosti me natum credo.

Mitto *Parentalium* exemplar i domino DOUSAE patri, missurus et filio, sed nimiam sarcinam nuncio metuebam, quamobrem commune utrique erit.

(Adres) Clarissimo doctissimoque Viro
D. BONAVENTURAE VULCANIO Graecae
linguae Professori, amico veteri.

LUGDUNI BATAVORUM.

IV.

S. P. Recte facis, optime SMETI, qui VULCANIUM popularem tuum, tibi que cognominem, et a teneris, quod aiunt, unguiculis notum, atque adeo in eodem ludo doctum, amore tuo complecti pergas. Facis id, et facies, mihi crede, mutuo. Nam generis splendore fieri potest, ut fuliginosus VULCANIUS tibi cedat; amore ἀμοιβή nequaquam nec unquam.

Pater mihi fuit PETRUS DE SMET Brugensis; cui ERASMUS, quo (ut ex literis ipsius manu exaratis, quas inter νεμύδια mea merito asservo,²⁾ animadverto) familiarissime olim usus fuit, VULCANII cognomen ei indidit. Egit is primum patronum causarum Brugis. Inde Lovanium se recepit, postea in Zelandiam evocatus, syndicum Midelburgensium egit. De stirpe mea parum mihi constat, quippe qui septennis cum patre patria excesserim, neque ab eo tempore in ea domicilium habui, neque ibi unquam ultra biduum sum commoratus. Audio esse nobilem aliquam apud Flandros SMETIORUM familiam, e qua si originem ducis, gratulor. Ego hoc tantem scio,

1) Sein Tod hat eine ganze Literatur hervorgerufen. Wir besitzen Leichenreden . . . Klagreden . . . einer Menge kürzerer Gedichte, Epitaphien und fliegender Blätter nicht zu gedenken. HÄUSSER, Geschichte der rheinischen Pfalz, II, p. 172.

MELISSUS' bundel heb ik niet kunnen vinden. SMETIUS' gedicht staat in zijn *Juvenilia*, 2e gedeelte p. 98.

2) Onder de papieren van VULCANIUS wordt nog een brief van ERASMUS aan diens vader bewaard, die van Oct. Pasch. 1533, bij CLERICUS, p. 1465, no. 1246.

parentem meum id ipsum quod CICERO de se iactare solere quod maioribus suis praeluxisset. Gratum vero erit mihi, si de tua stirpe, et familiae tuae insignibus et quos Brugis affines habeas plenius aliquid ex te intellexero. Natus sum anno 1538 mense Julio, actas utriusque nostrum bene consentit, spero etiam astrum.

De obitu Principis¹⁾ vestri sinister rumor aures nostras perculerat; scripseramque ea de re ad D. MELISSUM. Speraram vero, ut Pindaricum²⁾ illud usurpare possem *παλιγγύωσσαν δὲ οἱ ἀθάνατοι ἀγγέλων ῥῆσαν θέσαν*. Sed fuit heu nimium, uti ex Parentalibus vestris magno meo cum maerore video, verus ille rumor. Sed quia hac de re plura ad MELISSUM, supersedeo eorum repetitioni.

Elogia Dousana mittis ut legam. Anne etiam ut lecta remittam? faciam, si volueris. Sin minus, retinebo.

De SCALIGERO scribo etiam ad D. MELISSUM. COCHLINUS³⁾ de quo adsciscendo in Praesidem Collegii Ordinum Hollandiae agitur⁴⁾ commendavit nobis viros aliquot pios et doctos, qui ex Academia illa Saxonica⁵⁾, iam, ut aiunt, dissipata, evocari possent. Monebo te, si quid decretum fuerit. Tu me, obsecro, si quid de D. JUNIO, quem ego intimitus amo, eumque ut officiose ex me salutes rogo. Vale.

Lugd. Batavorum, 18 Martii 1592.

Tui studiosiss.

B. VULCANIUS.

V.

S. P. Gratum admodum mihi accedit, mi VULCANI, quod de parentela, patria atque aetate tua ad me perscripseris, et amicae meae curiositati obsecutus fueris. Sic enim mihi persuaseram nos aetate perparum differre, cognomine et patria pene pares. De meis sic habeto: patrem ROBERTUM DE SMET, ex HENRICO prognatum et MARGARETA familiae SCORISSIAE, quae Peronibus clara fuit, adeoque anno 1466 LUDOVICUS SCORISSIUS Baro supremum civitatis Gandavensis praetorem agebat. HENRICUS DE SMET avus patrem habuit JODOCUM supremum civitatis Alostensis praetorem, matrem vero MARIAM SCOUTETTAM, quae toparchiam Ledanam viro in dotem attulit, milliari ab oppido distantem.

Idem JODOCUS antea Teneramondani territorii praefecturam administraverat. Cuius autem proavus meus fuerit non constat. Coniicio autem SCOUTETTOS Brugenses esse, sic enim legisse videor alibi in MEYERI *Annalibus*⁶⁾. Quod si est, putarem ex eadem urbe et proavum oriundum. Quamvis sint et mihi cognomines alii DE SMET, etiam Alosti, sed nulla affinitate iuncti sunt; etiam Gandavi, nihilo magis quod equidem sciam mihi sanguine propinqui. Quin etiam Rostochii nec non hic ad Rhenum eodem cognomine quosdam uti novi. Et quamquam intra 300 aut plures aut pauciores annos ex una familia aut stirpe varie divisa, multi nepotes orti, in alia loca migrare, ibique domicilium eligere et posteros relinquere possint: eaque ratione origo eorum primaria in oblivionem veniat: est tamen una certitudinis via, videlicet insignium exploratio. Nostrae quidem prosapiae sunt tres lunulae tigillo nigro intersectae in clypeo candido. Avus meus HENRICUS toparcha Ledensis, Patri JODOCO in praefecturam Alostensem successit, ut a maioribus accepi. Ante consulatum saepius in urbe obiverat quod solorum nobilium munus semper fuit. Sed in bellis Flandricis tempore MAXIMILIANI captus a Gandavensibus, ut se redimeret toparchiam vendere coactus fuit. ROBERTUS SMETIUS eius filius qui mihi pater fuit,

1) JOHAN CASIMIR, overl. 6 Jan 1592.

2) PIND. *Nem.* I. 58.

3) COCHLINUS aanvaardde den post van Regent van het Staten-College in Oct 1592.

4) Wittenberg.

5) *Commentarii sive Annales rerum Flandricarum Libri Septemdecim autore* JACOBO MEYERO Baliolano. Eerste uitgave Antverpiac in aedibus JOANNIS STEELSH 1561.

parentis bonis belli et captivitatis calamitate attenuatis, ad literarum et medicinae studia animum applicans, senatorem simul et medicum in patria, dum viveret, egit; obiit sexagenario maior, ante annos quinquaginta. Fratris mei liberi, qui me maior erat, praedia SMETIORUM avita in rure Ledano adhuc possident, domusque in clivo posita ab iniuria seditionum nostrae temporis intacta et incolumis per Dei gratiam, ut intellego, hactenus permansit. Supra proavum nullius mihi est memoria, parentem enim nondum iuvenis amisi.

Exemplar illud *Elogii Dusani* quod attinet, non misi ut remittas, neque est mihi eo opus quum aliud mihi supersit; ut nihil aliud, saltem vel illud mei apud te memoria maneat.

Quod de viris aliquot piis et eruditis ex Saxonicae Academiae dissipatione ingruente evocandis cogitatis, pie sane vobisque utiliter facitis. Cogitant et nostri de quibusdam, inter alios de D. CALAMINO: facta est et D. WESENBECH et D. EBERHARDI WEIHII mentio ¹⁾. Quid autem futurum ignore. De JUNIO nostro scito eum valere per Dei gratiam et vos ex itinere visurum, adeoque fortassis aliquantisper apud amicos haesurum: sic enim omnino statuit volente Domino, et tibi salutem renunciari petivit vicissim. Vale Heidelberg, 22 Aprilis 92.

Tui studiosiss.

SMETIUS.

(Adres) Clarissimo et doctrinae praestantis viro D. BONAVENTURAE VULCANIO Graecae linguae professori, amico antiquo.

LUGDUNI BATAV.

VI.

Salutem a te mihi annuntiavit nuperrime gener meus suavissimus GRUTERUS, VULCANI clariss. et amicorum meorum qui vivunt, ut opinor, antiquissime, quae sane mihi gratissima fuit. Quum autem scire aveas, quo in literario ludo olim una vixerimus, dicam: Non Brugis, nec Diesthemii, nec Mechliniae nec Lovanii, verum Gandavi, JOANNEM OTTHONEM praeceptorem communem habuimus, cui MATTHAEUS RICHII et JOANNES OLEARIUS hypodidascahi operam navabant, ab anno 1552 usque ad 1554 quo Lovanium in aetate me contuli. Vidi illic FRUTERIUM, NICOLAUM, CAROLUM, JACOBUM, ANTONIUM, JOANNEM UTENHOVIOS fratres, VECHTANIUM, COEMITERIUM, DAMMANNUM, FRANCISCUM et CAROLUM KETHULLOS fratres, HARDUWINUM, JOANNEM et LUCAM MAIARDOS fratres, PETRUM PREISIUM, N. GUALTERUM, PAUL. KNIBBIUM, HAUDIONUM ²⁾, LEVINUM BATTUM, WILHEL. LAPIDANUM, CORN. TAIMONDUM, TAYARDUM, EXARDUM, LEVINUM SANDRIUM, EMBISIUM et duos VERHAGIOS fratres MICHAELEM et JACOBUM Antverpianos, nec non HENR. CORPUTIUM. Reliqui iam non succurrunt. Tu in prima classe cum UTENHOVIIS maioribus versabaris, statura breviuscula, anno aetatis ni fallor XVI, ingenio eleganti, in versibus scribendis socios superans, quo studiorum genere et ego delectabar, pari tecum aetate, sed classe et eruditione te inferior, natus puta 29 Junii 1537, Alostii. Vertebam autem anno 1553 PYTHAGORAE aurea carmina, nec non PHOCYLIDAE gnomas versibus Latinis. Postea *Batrachomyomachiam* HOMERI an. 1555 Lovanii; *Susannam* et *Reges Iudaicos* lib. tribus, partim Lovanii, partim Rostochii, partim Heidelbergae an. 1559 ubi PETRO LOTTICHIO illos ostendi qui de publicandis monebat. Deinde an. 1560 in Italiam profectus, sequenti Januario gradum doctoratus in Medicina una cum LEVINO SANDRIO Bononiae adeptus sum. Anno vero 1562 m. Janu. uxorem duxi et medicam artem exercere coepi Antwerpiae. An. 1567 Comitibus Lippiensibus et reipublicae

1) Van deze drie is alleen CALAMINUS naar Heidelberg beroepen. Hij overleed daar 25 Nov. 1598.

2) Een onduidelijke correctie maakte dat VULCANIUS „Charidonius” las. Bedoeld is: de Haudion.

Lemgovianae stipendio per annos sex obligatus vixi. Inde Maio mense 1573 Heidelbergae in aula Electori FRIDERICO III per quinquennium medicum egi. Ab anno 1578 (quo te Francodaliae una cum Barone S. ALDEGUNDIO¹⁾ in prandio Bembergano vidi) usque ad annum 1585 principi JOAN. CASIMIRO (artem docendo, et faciendo, tum in schola, tum in aula) inservivi. Ab eo tempore huc ab Academia vocatus, in statione Med. docendi per annos XXVI persevero. Poëmata mea, hortatu MELISSI, in lucem eduxi an 1594. *Prosodiam* meam sexies, ut audio, impressam, brevi, uti spem facit JONAS RHODIUS septimo excudet cum auctario aliquo. Vernis nundinis prodibunt, volente Christo domino, *Miscellanea* nostra *medica*, anno aetatis meae quarto supra LXX. Habes hic breviter decursum vitae SMETIANAE. Quod reliquum est precor Dominum Jesum Dei filium ut utrique nostrum in agnitione et timore sui cum firma fide et spe vitae caelestis, terrenam hanc et calamitosam (in qua quidem iam mediocriter pro aetate per Dei gratiam habeo) finire concedat. Foeliciter vale, Vir clariss. Kal. Decemb. 1610. Heidelb.

Tui studiosiss.

HEN. SMETIUS.

Mitto tibi vultum meum cum
atavitis insignibus.

(Adres) Clariss. doctissimoque viro Domino
BONAVENTURAE VULCANIO, professori Graecae
linguae, amico antiquissimo.

Leidae.

VII.

Gratissimae mihi acciderunt Vir Clar.^{me} literae tuae, quod veteris nostri apud OTTHONEM contubernii memoriam refricarent et SMETIANAE vitae decursum recenserent. Excideras profecto animo meo, mi SMETI; quod inde factum arbitror, quod neque unius scholae, neque unius classis essemus, eamque ob causam minus familiariter alter altero uteremur. Agebat tum temporis etiam apud OTTHONEM quidam PETRUS VULCANIUS, claudus si bene memini, sed nulla affinitate mihi coniunctus.

Reliquorum condiscipulorum, quorum mentionem facis, memoria adhuc animo meo inhaeret, praeterquam P. PREISII, N. CHARIDIONII, VERHAGIORUM fratrum et CORPUTII. Ex aliis velim scire an aliquis etiamnum sit superstes, et ubi locorum degat. E scriptis tuis nihil quod sciam vidi praeter Poëmata anno 1594 edita. *Miscellanea medica*, si vernis hisce nundinis prodibunt in lucem, fac quaeso ut ea videam. Effigies tua mirifice mihi placuit, ut et epigramma cl. v. JANI GRUTERI generi tui, in quo optime expressa est pietas et modestia tua singularis, quam muta etiam imago tua repraesentat. Certe in ea τὸ κάσμιόν σου καὶ ἐπιστάς sese intuentium animis insinuat. Ex ea video te anno uno et die uno me esse maiorem. Natus enim sum An. 1538 Junii die trigesimo.

Deus te quam diutissime prospera valetudine fruentem conservet. Ego iam quadriennium totum cum gravissimis morbis conflictor, quorum longa enumeratione quid attinet tibi fastidium creare. Summa haec est: visum, auditum, manus, pedes ac latera omnia esse valde imbecilla, ut ad omnes corporis functiones sim fere ἀχρήστος et per XIV menses pedes cubiculo aut certe domo non extulerim, adeo ut mirum non sit rumores passim sparsos me pluribus additum.

Bene vale vir Clar.^{me}. et me amicissimis literis tuis interdum, quod commodum tuo fiat, recrea. Erit id mihi longe quam gratissimum.

¹⁾ VULCANIUS vergeelde MARNIX als secretaris naar den Rijksdag te Worms. Een brief van MARNIX van 18 Mei is te Frankenthal geschreven. *Oeuvres ed. Lacroix, Corresp.* p. 244.

Cl. V. domino JANO GRUTERO genero tuo multam quaeso ex me salutem dicito; cui nunc temporis non scribo quod quae de me scire cupiet commodius pleniusque c. BONAVENTURA ZISENDRIO cognoscet. Significa etiam quaeso me vehementer expectare num ad literas meas quas ei superioribus nundinis ad H. PETRI HERDESIANUM curandas miseram, responsi aliquid allatum sit.

Receperat (uti ad me scripserat GRUTERUS) id negotii in se Clar. D. FREHERUS, ex quo velim resciscat, quid literis meis, quas ad HERDESIANUM scripseram factum sit simulque roget, ut ad literas etiam meas respondere dignetur. Iterum vale.

Lugd. Batavorum 18 Martii 1611.

Tui studiosiss.

B. VULCANIUS.

(Adres) Amplissimo Nobilissimoque Viro, Dno.

HENRICO SMETIO Illmi Principis Electoris

Palatini Medico etc. amico antiquissimo.

Heidelbergam.

VIII.

Literas tuas amicorum antiquissime 18 Martii ad me missas accepi, quae mihi acciderunt onge gratissimae, eo quod tum a te venirent, tum rerum tuarum statum praesentem declararent: qui licet subtristis esset, propter senectutis incommoda, variarumque corporis partium functiones oblaesas (neque enim temere dictum est: *καρβὺν τὸ γήρας, οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον*, quod Elegiarum mearum lib. I, elegia 2¹⁾ adolescentulus explanabam) placuit tamen hoc quod visitationem Domini te patienter ferre videam. Delectionem enim Dei inde colligere licet, sicut docet Salomon Prov. 3 v. 11: „Eruditionem Jehovae fili mi, ne spernito, neque taedeat te correctionis eius. Nam quem diligit Jehova, corrigit, et quidem ut pater filium, cui bene vult”: Imo Jobus 5 v. 17 inquit: „Ecce beatus est mortalis, quem arguit Deus, quapropter castigationem omnipotentis ne spernas.” His consentit epist. ad Hebraeos 12 v. 6. Imo ipse Dominus Apoc. 3 v. 19 ait: „Ego quos amo, arguo et castigo. Aemulare igitur (inquit ecclesiae) ac respisce.” Sunt enim transgressionem nostrae et delicta iuventutis, quae virgam Domini provocarunt.

Ad veteres condiscipulos nostros quod attinet, qui sub ferula Otthoniana quondam nobiscum studuerunt, neminem putem superesse: praeter MICHAEM VERHAGIUM, dominum de MAERA, mihi aequaeum Antverpiae, qui ut adolescens solebat, ita adhuc in Parnasso versari non desinit. Vivit quoque etiamnum JACOBUS VERHAGIUS, eiusdem frater minor, sed Mercurio magis quam Musis aut Minervae deditus.

Restat praeter hos CAROLUS BATTUS, LEVINI frater, medicinae licentiat, vir septuagenario maior, artem Amstelodami factitans. Dubito an LUCAS MATARDUS inter Embdanos adhuc, simul et TAYARDUS vitam agant. Nullos praeterea novi.

Prosodia mea, quae Syllabarum diphthongas et positione carcentium quantitates, sola veterum Poëtarum autoritate, adductis exemplis demonstrat iam septimo chartis 44 excusa et quidem cum mantissa prioribus editionibus auctior, prostat apud JONAM RHODIUM Francofurti, exemplaribus supra duo millia rursus impressis, quorum ante ab anno 1599 ad octava millia distracta fuerunt, scholasque totius Europae Latinas adiverunt.

Miscellanea medica, typographo aliis laboribus pluribus occupato, vernarum nundinarum spem quidem frustrarunt, prodierunt tamen his autumnalibus in publicum, chartis quinquaginta forma octava, caractere minutiore quam optassem. Horum exemplar unum ad te mittendum, chartopratae Leidensi ut tradatur, mandavi: varietate rerum utilium lectorem, rei medicae imprimis studiosum delinitum iri spero.

¹⁾ *Juvenilia*, 2e ged. p. 45.

Oud-Holland, 1908.

De valetudine cum mea, tum meorum, non est (singulari Christi Jesu benignitate) quod conquerar, si ingravescens aetatem excipias; manus enim minus firmæ ad scribendum, pedesque minus robusti ad procul ambulandum. Oculi auresque mediocriter officium faciunt. Memoria tamen labascit. Praelegi nihilominus per aetatem auditoribus.

Ad HERDESIANUM quod spectat respondet GRUTERUS, sibi a FREHERO de responso HERDESIANI ad literas tuas nihil indicatum.

His vale vir clariss. Heidelb. 14 Septemb. 1611.

Tui studiosiss.

H. SMETIUS.

(Adres) Clariss. doctissimoque viro, domino
BONAVENTURAE VULCANIO amico veterrimo.
Leidæ.